

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: smikbr.ru/zaman

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ОНОУ

Жолланы изилендириуге — къошакъ ахча

РФ-ни Правительствосуну тюненеги жыйылыуунда аны башчысы Михаил Владимирович Мишустин регионлада автомобиль инфраструктураны кырулушларына жылны ахырына дери 570 миллион сом бөлүнгенини юсюнден айтханды. Аны юсюнден кесини энчи телеграмканалында КъМР-ни Башчысы Казбек Коков билдиргенди.

РФ-ни Правительствосуну ахча болушлугун алгъан 5 субъектни санына бизни республика да киреди. Къабарты-Малкъарга Экинчи Чегем - Булунгу автомобиль жолну бла кёпюрню жангыртуу ишлени андан ары бардырырга къошакъ халда ахча бөлүнгүрүк.

Эсигизге салайыкъ, Экинчи Чегем - Булунгу бек уллу жол объектледен бириди, аны жангыртуу РФ-ни Президентин Владимир Путин да дурус кёргенди.

Михаил Мишустин белгилегенича, регионлада автомобиль инфраструктураны кырулушларына тутхучулукъ этиуню хайырындан тийишли ишлени тирилтирге, регионлада, ол санда узакъ элдеде жашаганла да кыйналмай жюриюрлерине, башха бөлүмлени да иш бла жалчытырга, тюрлю-тюрлю проектлени, ол санда туризм бла байламлыланы да, жашауда бардырырга онг чыгарыкъды.

2024 жылда мартда бардырыллыкъ президент айырыула бла байламлы Къабарты-Малкъарда, битеу россейли регионладача, Владимир Путинни штабы ачылганды. Аны баш мураты инсанладан къол ызланы жыйыду.

Штаб Профсоюзланы юйюнде орналганды, ол сау кюнню ичинде ишлерикди, адамладан къол ызларын алыу иш 23 декабрьде башлангырыкъды. Регион штабны оноучусу билдиргенге кёре, 16 декабрьде Къабарты-Малкъарны келечилери Владимир Путинни кандидатын Россей Федерацияны Президентине кёргюзтюу бла байламлы башламчылыкъ къауумну ишине кытышханды.

«Биз халкъны биригиюу къалай барганына шагъатбыз, аллай магъаналы иш бир кыралда да бардырыл-

Къабарты-Малкъарда РФ-ни президентине кандидат Владимир Путинни штабы ачылганды

россейли кыралны башында кёреді. Ол бизни кыралыбызны жалынчакъсызлыгынын, бирлигин сакъларга эм кючлер умутлуду. Биз былайга Къабарты-Малкъарда Владимир Путинни айырыу штабыны иши башланганы бла байламы жыйылганды», - деп чертгенди Мурад Дадов.

Штабны биринчи жыйылыуунда Къабарты-Малкъарда Евгений Бакаев, Фатимат Амшкова, Дмитрий Парафилов штабны таматасыны орунбасарларына айырылгандыла. Текуланы Амырбий, Черим Нахушев эм Карина Орехова башламчылыкъ къауумну санына киредиле.

«Шёндю Владимир Путинни кандидатурасы жанлы болууну тюзге санайма. Ол бизни кыралны кюркюусузлугун эм андан ары айныуун жалчытырыкъды», - дегенди Черим Нахушев.

«Владимир Владимирович Путин дуния башында окууна эм кючлю кырал башчыладан бириди. Аны даражасы эм бийикде турады. Мен оюм этгенге кёре, бизни кыралда Владимир Путинден тийишли кандидат жокъду. Биз аны бла биргебиз», - деп белгилегенди Текуланы Амырбий.

«Сёзсюз, Владимир Путин чынтты башчыды. Ол шёндю кандидатды, алай аны хар

Илияс, правительствону келечилери эм башхала кытышхандыла.

ЫРЫСХЫЛАНЫ ЁЛЧЕМЛЕРИ

Биринчиден, 2024 жылны эмда 2025-2026 план кезиуню бюджетине кыралганды. Финансла министр Елена Лисун биринчи окулууда 2024 жылны баш финанс документинде айдала 50,7 миллиард сом, кыоранчла 54,2 миллиард сомда белгиленгенлерин эсгерт-

генди. «Биринчи окулуудан сора бюджетни кырау мадарла андан ары бардырылгандыла, келишим комиссияла ишлендиле. Алай бла правительство эм КъМР-ни Башчысы тюзетиуле хазырагандыла. Алага тийишлиликде, бюджетни айдала бөлүмюне 8 миллиард 764 миллион сом кышулады», - дегенди министр.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Алгышлау

«Хайырлы эмда жууаплы ишигизде жангы жетишимле тежейме!»

22 декабрьде Россейде Энергетикни кюню белгиленди. Аны бла байламлы КъМР-ни Башчысы Казбек Коков республиканы энергетика бөлүмюнде урунганланы эмда ветеранларын профессионал байрамлары бла алгышлаганды.

«Бююн кеслерини байрамларын кюн сайын жигер урунуулары бла кыралыбызны айнытууга, аны экономикасыны битеу бөлүмлерин аякыландырууга айтып болмазча уллу кыйын салган адамла белгилейдиле. Ма сизни хайыргызыдан инсанланы юйлерине, больницагага, мектеплеге бла сабий садлага жарыкчылыкъ да, жылуу да келедиле, фабрикала бла заводла чырмаусуз ишлейдиле.

Къабарты-Малкъарны энергетика бөлүмюнде ишленгенлени, аны ветеранларын да жюрегимден кызыу алгышлайма, барыгызга да кийик саулуку, монглюк да тежейме. Тууган республикабызга, саулай кыралыбызга да хайырлы, жууаплы да жумуш тындырасыз да, ишигизден кыуаныгызыз, жетишимли болугуз!» - дегенди КъМР-ни Башчысы Казбек Коков алгышлау сёзюнде.

Себептик

Сабийлени муратларын толтурганды

Казбек Коков Примор крайда жашаган кызычыкны муратын толтурганды. Аны юсюден КъМР-ни Башчысы кесини энчи телеграмканалында жазганды.

Маргарита Владивостокда океанариумда дельфинле бла жюзерге эрттеден суйгенини юсюнден «Муратланы назы терегине» жазганды. Энди аны мураты толганды.

Приморскдан кызычык эмда Мо-сквадан бла Запорожье областыдан эки жашчык муратларын жазганды шарланы Казбек Коков «Россей» халкъла аралы кёрмючде Къабарты-Малкъар Республиканы кюню белгиленген заманда назы терекден алганды эди. «Аланы муратларын толтуруп кыуандырганды эсем, бек ыразыма», - деп жазганды Казбек Коков телеграм-каналында.

Парламент

Экинчи окулууга бюджетни файдалары кёбейтилгендиле

КъМР-ни Парламентини кюз арты сессияда ахыргы жыйылыуунда депутатла 2024 жылны бюджетин экинчи эм ахыргы окулууда кыбыл кёргендиле, республикалы законланы проектлерине кырагандыла. Тёреде болганыча, кюз арты сессия Парламент жылны ичинде тамамлаган ишни эсеплерин чыгарыу бла жабылганды.

Кенгешни законла чыгарыуучу органны башчысы Татьяна Егорова бардырганды. Аны ишине федерал инспектор Дмитрий Васильченко, прокурор Николай Хабаров, Жа-

мауат палатаны таматасы Хазраталий Бердов, Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Зумакулланы Борис, Парламентде жамауат советни башчысы Бечелланы

Ахшы хапарла

Эркин тутушууда эм кючлю

Тутушууну олимпиада тюрлюлерини «United World Wrestling» деген халкъла аралы федерациясы Мусукаланы Исмайлны дуняны быйылгы чемпионатында эришгенин жылда эм игиге санаганды.

2023 жылда жерлешибиз, 65 килограммга дери ауурлукъ къауумда дуняны чемпиону болуп, Венгрияга Олимпиадада эркин тутушудан эришуге кытышырга эркинликни кыоруулаганды. Аны ючюн Исмайл кесини ауурлугунда эм кючлю гёжефлени хорлаганды, ол санда Олимпиаданы чемпиону Такуто Отогурону бла дуняны чемпиону Рахман Амузадхалилини.

Таулу кызы айырмалыла кыуумунда

Бийик билим берген РАНХиГС окуу юй Жангы жылны аллында бек иги 35 студентни тизмесин кырауучуду. Бу төре 2010 жылда кийирилгенди. Ма быйыл да игижетишимлери бла атларын айтдыргандыны кыууму белгили болганды. Вузну Москвада эм башха шахарлада бөлүмлеринде окууган жаш адамланы тизмесине Теммоланы Айдана да киргенди.

Сауганы тохташдыргандыла жаш адамланы жашауда не жаны бла да жетишимлерине эс беледиле. Теммоланы Айдана РАНХиГС-ни филиалы - Шимал-Кавказ институту окуучуларыны Советни председателиди. Ол кеп тюрлю битеуроссей илму-практика конференциягага дайым кытышханлай турады, илму-тинтиу ишлени авторуду. Дагыда ол спортда да атын айтдыргандыла келеди, тхэквондодан III категориялы судьяды.

Экинчи окъулууга бюджетни файдалары кёбейтилгендиге

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ёсую республикага хакъсыз бёлюннген ачаны ёлчеми кёбейтилгени бла байламды. Министр ачка кяаллай жумушлагга юлешиннгени тынгылы билдиргенди, ол санда айлыкны кёбейтиуге, билим беруу системаны жангыртууга, саулукъ саклауу инфраструктурасын игилендириуге, онкология аруулагга кяажу мадарлагга эм башхала.

Миллет проектлени жашауда бардыруга 7,4 миллиард сом бёлюнеди, республика анга 202 миллион сом кюшарыкды. Болсада, министр айтханыча, жылны ичинде ол энтта кёбейтилерге боллукъду. Лыготалары болган инсанланы дарманла бла жалчытууга миллиард сомдан артык бёлюнеди.

Алай бла 2024 жылны бюджетни файдалары 59,2 миллиард сом, кюранчлары 62,2 миллиард сом боллукъдула.

ЗАКОНЛА

Келир жылны баш финанс документи кяабыл керюлгени бла байламлы бир-бир республикалы законланы болумларыны кючлери тохтатылганды. Елена Лисун билдиргенича, ол санда «Кызыл китапны юсюнден», «КМР-де кырал гражд кюлукъ этиуню юсюнден» эм башха законланы бир-бир болумларын тамамлауу 2025 жылга дери тыйгандыла.

РФ-ни борчлу халда медицина страхование фондуну КМР-де жер-жерли фондуну 2024 жылны эм 2025-2026 план кезиуню бюджетти биринчи эм экинчи окъулууда кяабыл керюлгенди. Фонду башчысы **Зурият Бражнокваны** айтханыча, кере, фондну файдалары, кюранчлары да бирге келишдирилип, 13,6 миллиард сомга жетгендиге. «Файдала, быйыл бла тенглешдиргенде, 12,9 процентге ёсгендиге», - дегенди Зурият Бражноква.

Республиканы инсанларыны бир-бир кяауумларына жашау журтла ишлетирге хакъсыз жерни бёлюуню юсюнден республикалы законну 2-чи статьясына бла Жашау журт кодексни 14-чю, 17-чи статьяларына тюрленуелени да сюзгендиге депутатла. КМР-ни жер халла эм ырыскы жаны бла министри **Аслан Тоховну** айтханыча кере, бу тизмеге энчи аскер операцияга кяатышханда Россейни Жигити деген сыйлы атха тийишли болганлагга, СВО-ну кезиунде кергюзтген батырлыклары, кишиликлери ючюн кырал орденлеге тийишли керюлгенле кийрилгендиге.

Дагыда «Автомобиль, шахарда ток бла ишлеген эм темир жол транспорт бла адамланы жюрютууню кюраууню юсюнден», «Айыруулары эм референдумланы юслеринден бир-бир республикалы законлагга тюзетиуле кийириуню юсюнден» законопроекте экинчи окъулууда сюзюлгендиге. Депутатла КМР-ни Парламентини башчысыны ыразылыгы бла саугалаууню юсюнден болумга тюзетиуелени кяабыл кергендиге.

ЭСЕПЛЕ

2023 жылда Парламент тамамлаган ишни юсюнден докладны Татьяна Егорова этгенди. Ол энчи аскер операцияга кяатышханлагга бла аланы ююрлерине

жандаурлукъ болушлукъну эмда аланы излемлерин жалчытуу жаны бла законодательный базаны юслеринден айтханды. Кытылыкны заманында экономиканы айнытууга бурулган мадарланы да билдиргенди. Сёз 2024 жылда КМР-ни Парламентини 7-чи чакырылыууна депутатланы эмда РФ-ни Президентин айырыуню юслеринден да барганды.

Татьяна Борисовна депутатла СВО-га кяатышханлагга этген жандаурлукъ болушлукъну юсюнден айтханды. Аны бла бирге, депутатла аскерчилени ююрлерини кяайгыларын, жарсыуларын терк тамамлаганларын да белгилегенди.

- Энчи аскер операцияга кяатышханлагга эм аланы ююрлерине болушлукъга баш магана бериледи. Бизни жерлешлерибиз кишиликни юлгюсюн кергюзтюп, аскерчи эм инсанлык борчларын толтурадыла, Россейни жалынчакъсызлыгы саклайдыла, - дегенди спикер.

Татьяна Борисовна Россейге кяажулукуну, санкцияланы кезиунде Парламент республиканы экономикасын айнытууда тийишли праволу базаны кюраууга баш магана бергенин черт-

генди. Депутатла экономиканы, социал сфераны, РФ-ни Президентини Федерал Жыйылыуга эмда КМР-ни Башчысыны Парламентге Посланияларында салынган борчланы толтуруу жаны бла тийишли ишни тамамлаганларын белгилегенди.

Парламентни пленар жыйылыуларында 60-дан аслам праволу акт кяабыл керюлгенди. Аланы арасында Татьяна Борисовна 2024 жылны эм 2025-2026 план кезиуню бюджетни энчи белгилегенди. «Битеу кемчиликке, сынаулагга да кяарамай, республика макроэкономика тарихлени саклаганды, финансы шангылылыкны жалчытханды. Республиканы бюджетти социал маганаылай кяалганды, ачка саулукъ саклаууга, адамланы социал излемлерине, айлыкны ёсдюрюуге, ишсизликни азайтууга эм алача башха маганаы жумушлагга кюратыллыкды», - дегенди ол.

Республиканы инсанларыны бир-бир кяауумларына жашау журтла ишлетирге хакъсыз жер бёлюу жаны бла закон кяабыл керюлгенин эсгертип, Татьяна Борисовна ол энчи аскер операцияга кяатышханлагга себепликни бир юлгюсю болганын айтханды.

Федерал законодательствону юсюнден айтханда, Кырал Думаны кяараууна 4 законопроект берилгенин, аладан 3-сю кяабыл керюлгенди. Энтта бир документ РФ-ни Федерал Жыйылыуунда законла чыгарыуучуланы советини кяарауундады эмда ал сюзюуден ётгенди. «Бу юлгюле ишибизни бийик даражада бардырганыбызга шагъатлык этедиле», - дегенди спикер.

Парламент контрольга энчи эс бурулганды докладда. Татьяна Егорова айтханыча, президиум муниципалитетлеге барып, кенгешле бардыруу, комитетлени кенгертилген жыйылыуларын кюрауу тереге айланганды. Ол а жеринде кемчиликлени ачыкларга, аланы тамамлаууну жолларын белгилерге себеплик этеди.

«Правительстволу сагъатны» чеклеринде уа миллет проектлени тамамлау, физкультура эм спорт сферада законланы тамамлау, туризмни айнытуу, СВО-га кяатышханлагга бла аланы ююрлерине болушлукъну, медицинаны игилендириуню эм алача башха маганаы соруула сюзюлгендиге.

КМР-ни Парламентини 30-жыллыгынын белгилеуню чеклеринде бардырылган жумушланы бла тюбешиулени юслеринден да айтылганды. Татьяна Егорова законла чыгарыуучу органда тюбешиуле жамаутны праволу билимин игилендириуге, тереги ниет хазнаны саклаууга, шёндюгю социология илмуда тюрленуелени ачыкларга, художестволу чыгармачылыкка сейирни кенгертиуге бурулганларын чертгенди. Ол санда Рождество аллы билим беруу окъуулары, юристлени Шимал-Кавказ форумун, РАН-ны академиги, Социология институту директору Михаил Горшков бла тюбешиуню белгилегенди.

«Жигитлени сабийлери» регион проектни, «Ата журтну кюруулачулары» фондну регион бёлюню юслеринден да айтылганды докладда. Татьяна Бо-

рисовна социал кураторствону системасы кюралганын, депутатла бу ишге кюшулганларын чертгенди.

2024 жылда уа КМР-ни Парламентини 6-чы чакырылыууну болжалы бошалып, депутатланы айырыу бардырыллыкды. Татьяна Борисовна айыруулары праволу халда бардыруу жаны бла битеу тийишли база болганын чертгенди.

Парламент ишин ачык бардырганын, аны жыйылыулары интернетде кергюзтюлгенлерин, социальный сетьледе бетлери болганларын, Парламентни жыйылыуларын, депутатланы ишлерини юсюнден республикалы эм федерал асламлы информация органда басмаланганларын, законла чыгарыуучу органны 30-жыллыгына аталып энчи рубрикала ачылганларын да айтханды спикер.

Докладны ахырында Татьяна Борисовна жамаутны бу кыйын кезиуде биригирге чакырганды.

- Мындан ары да тамамланьрга керекли жумушла кёпдюле. Депутатланы политика билимлерине, сынауларына таянып, салынган борчланы бет жарыкты толтураллыкыбызга толу ийнама. Кыралда баш политика маганаы ишге - Россейни Президентин айырууга заман аз кяалганды. Владимир Путин анга кяатышырга ыразылыгынын айтханыча барыбыз да бирге кюуанып тюбегенбиз. Айыруулары аллында уа, политика кючле кеслерини кандидатлары жанлы ишлегенликке, жамаутта бирликни саклауу артыкка маганаыды. Кыралыбызны жалынчакъсызлыгынын, деменгиллигин саклауу ючюн, барыбыз да бир командача кюреширге керекбиз. Айыруула демократиялы излемле сакланьп бардырыллыкларына ишеклик жокъду, - дегенди Татьяна Борисовна.

Доклад бла байламлы Парламентни бегими кяабыл керюлгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

2024 – 2028 жыллагга Кяабарты-Малкяр Республиканы муниципал кюраууларында инсанла коммунал жумушла ючюн берген телеуелени ёлчелерин эм уллу индекслерин тюрлендириуню кяабыл керюуню юсюнден

Кяабарты-Малкяр Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Россей Федерацияны Жашау журт кодексини 1571 статьясына, Россей Федерацияны Правительствосуну 2014 жылда 30 апрельде чыгарылган «Россей Федерацияда инсанланы коммунал жумушла ючюн телеуелени ёлчелерини индекслерин тюрлендириуню кюраууню юсюнден» 400-чю номерли бегимине, Россей Федерацияны Правительствосуну 2023 жылда 10 ноябрьде чыгарылган 3147-р номерли буйругуна тийишлиликке бегим этеме:

2024 – 2028 жыллагга Кяабарты-Малкяр Республиканы муниципал кюралыуларында инсанла коммунал жумушла ючюн берген телеуелени ёлчелерин эм уллу индекслерин тюрлендириуню кергюзтюулени кяабыл керюрге.

Кяабарты-Малкяр Республиканы Башчысы **К. КОКОВ**

Нальчик шахар,
2023 жыл 13 декабрь,
№131-УГ

Кяабарты-Малкяр Республиканы Башчысында Энчи иели жашау журтланы кюрулушларын айнытуу жаны бла координация советни кетериуню юсюнден Кяабарты-Малкяр Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

1. Кяабарты-Малкяр Республиканы Башчысында Энчи иели жашау-журтланы кюрулушларын айнытуу жаны бла координация советни кетерирге.

2. Кяабарты-Малкяр Республиканы Башчысыны 2020 жылда 24 июльда чыгарылган «Кяабарты-Малкяр Республиканы Башчысында Энчи иели жашау журтланы кюрулушларын айнытуу жаны бла координация советни юсюнден» 95-УГ номерли Указы кючюн тас этгенге санарга.

3. Бу Указ аны официал халда басмалаган кюнден башлап кючюне киреди.

Кяабарты-Малкяр Республиканы Башчысы **К. КОКОВ**

Нальчик шахар,
2023 жыл 13 декабрь,
№133-УГ

Башламчылык

Солуганлагга таплыкка

Кяабарты-Малкярны Курортла эм туризм министрствосундан билдиргенлерине кере, тири солуну суйгенлеге Кырал Дума ахшы башламчылык этгенди – снегоходлада, квадроциклде эм башха мотовездеход техника бла жюрюуню жорукларынын женгилдендирген законопроект ючюнчю окъулуудан сора кяабыл керюлгенди.

Энди быллай транспорт бла хайырланыр ючюн, А неда В1 праваланы алуу тамамды. В, С эм D категориялы болганлагга уа кюркюусузлукъну техникасын билдирге керек боллукъду. Бу транспорт бла энчи трассада бла маршрутлада барырга жарайды, битеулу хайырланыуда болган жоллагга чыгарга эркин этилмейди.

Башламчылык тау лыжа курортлагга да файдалыды: аны себеплиги бла ала адамланы солунуу жангы тюрлюлери бла жалчытырга, алай бла туристлени санын кёбейтирге боллукъдула.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Тюбешу

Хунерли жаш төлюге онг берирге

КЪМР-ни Правительствосуну Председатели Мусукланы Алийни башчылыгында бу кюнледе Нальчикде республиканы Жаш төлю Правительствосуну бешинчи чакырыу жыйылуу өтгенди. Анга ол структураны келечилери эмда министрлери да кьатышхан эдиле.

Мусукланы Алий айтханыча, Къабарты-Малкъарны жаш төлю политикасында аслам тюрлениуле болгандыла. Сёз ючюн, былтыр тийишли министрство кьуралганды эмда «Къабарты-Малкъар Республикада жаш төлю политиканы айнытуу» деген кьырал программа кьабыл этилгенди. Бу программага тийишлиликде, 2025 жылга жаш төлю бла ишлеуде бөлүмле аралы экосистема кьуарга умут барды. Жаш адамланы эм азындан 60 процентин республиканы социал-экономика жаны бла айнытуу программаланы таммлауга кьошулурча этерге суюдиле.

«Жаш төлю Правительство хунерли жаш адамланы айыруу эмда алга чыгаруу системаны бир кесегиди. Ол социал лифт дегенни магънасын тутады, жаш кадрланы

(ол санда кьырал власть органлагъа да) хазырларга себеплик этеди», – деп чертгенди премьер-министр.

КЪМР-ни жаш төлюню ишлери жаны бла министри **Азамат Люев** Жаш төлю Правительствону башчысы **Байтуугъанланы Исмайыл** эмда министрлери (битеу да 22 адамны) бла танышдырганды. Ол айтханыча, кьуралган кюнүндөн башлап бу Правительство энчи аскер операцияга кьатышханлагъа эмда Палестинадан кьачып келгенлеге себеплик этиу жумушланы таммлауга кьошулганды.

Тюбешуно кезиунде төртюнчю эмда бешинчи чакырыу Жаш төлю Правительстволаны ишлерини юсюндөн сөлешгендиле, аны келир жылга борчларын да белгилегендиле. Мусукланы Алий министрлени орунбасарларына алагъа кезькулак болургъа, кеслерине да ишлерге, КЪМР-ни Правительствосу бла байламлыклары болурча этерге буйрук бергенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

Оюм

Эл таматалазга жамауат не базга береди?

Бу кюнледе Телеграмда «Тау ныгыш» деген каналда малкъар эллини башчыларыны ишлерине эллилерини ыразылыклары билир мурат бла соруу бардырыла турады. Башламчылыккыны юсюндөн оюмла кепдюле. Бирле аны керексиз жумушка санаганларын билдиргендиле, экинчиле – хайырлыгы. Аны юсюндөн мен да оюму айтырга суюме.

Бек биринчиден, бу сорууну хайырындан адамларыбыз башха эллирибизде администратияланы таматарларыны атларын билгендиле. Бирле башха аууздагы ыланы кьой да, кьоншу эллеринде ким башчы болганын окуна билмейдиле. Ол а миллетибизни бююнню жашауга, ишлеге да артык уллу сейири болмагыныны белгисиди деп, акъылым алайды. Бу шарт бек жарсытады. Нек дегенде аппаларыбыз алгын жамауат ишлеге тири кьатышхандыла. Халкыбызда болган жумушланы биригип, оноулашып сюзгендиле.

Хау, не ишни юсюнде да эллилени толусунлай ыразы этер амал жокьду. Аны барыбыз да ангылайбыз. Кьармай кетсенг, кимге да чурум табарга боллукьду. Алай бизни бир-бир эл башчыларыбызны мытырлыклары тинтмегенлей окуна кересе. Сөлешип турсанг, телефонну алмаган, не ишти жерлеринде табылмаган бир ненча эл таматабыз бардыла бююнлюкде, башха айтханда, берген сөзлерине, эр кишиле, ие болалмаганла. Ала ол кьуллукьлада эллилерини жумушларына кьарарга салынганларын хазна эслеринде тутмайдыла. Сора бир тюрлю жумушка да табылырга хазыр болмаган адамла ол шинтикде олтурургъа нек керекдиле?

Бу «Тау ныгышда» бардырылган сорууда кеп эллини келечилери кеслерини таматарларына ыспас сөзле жазганлары кьууандырады. Махтауга тийишли болганла уа – Бабугентни башчысы Жангоразланы Рамазан, Тёбен Чегем элли таматасы Макыланы Тамирлан, Кенделенни башчысы Атмырзаланы Марат. Ма бу ючюсюню да ишлерине халкь бийик багъа береди. Сёз ючюн, Жангораз улу бла мен жылны башында кесим энчи тюбешип, ушакь этген эдим. Ол, керти да, элини кьайгылары бла жашаганын эслеп, сейир окуна этген эдим. Нек дегенде, санга кеп хапар айтып, ашырып кьойганла, жарсыугъа, кепдюле. Эллирибиз айныр ючюн а кьуру да район, республика даражада да аланы жарсыуларыны юслеринден айтханлай, ала таматарланы эслеринден кетмезча этерге керекди. Сёз ючюн, Огъары Малкъарга хар жарым жылдан бир кере барсанг да, элли тюрсюню иги, ариу жанына тюрлене барганын кьргенлей тураса. Элде жашау кьайнайды. Ол бек кьууандырады.

Сорууну юсюндөн айта уа, анда бир кьауум адам, бютунда тишируларыбыз, кеслерин асыры да огьурсуз бюртгенлери сейирсиндиреди. Бизни халкьда тиширула керексиз, хайыры чыкьмазлыкь жерде уллу сөлешмегендиле. Хау, кеси оюмун айтырга ким да эркинди быллай соруу бардырыла эсе. Алай тукьумуну, кесини да бетлерин жойган эрши сөзле бир заманда да биреуню да сыйын кетюрмегендиле.

Бир-бирле уа бу соруу миллетибизни адамларыны араларына сууукьлукь кийиреди дегендиле. Анга да угъай дерге жарамаз. Халкыбызны бирикдирлик жумушла неден да бек керекдиле. Алай бизни миллетде асыры кеп оюмла бла оноучула болгандан, ол кюн алай терк жетмез деригим келеди.

Шендю эл таматарланы орунларында олтурганланы асламы болмаса да, жарымы жангы келген жашадыла. Ала эллирини жарсыуларын кере билирле, тюз оноула этерле деп ийнанырыгьым келеди.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Школ жашау

Устаз дерсин бардырады

Суратдагы тишируу Этезланы Зульфийады, Тырнауузну Отарланы Керим атлы биринчи номерли школунда ишлейди. Башланган классланы устазыды. Билимин, заманын аямай, кьызыкъланы, жашчыкъланы окутады, аталадан, аналадан ариу сөзле, алгьышла эшите.

ЛЕЙЛУН улу Х.

Айбатланыу

Шахар байрам бет алагы

Келе турган Жангы 2024 жыл жетерге бир ненча кюн кьалганды. Анга хазырланыуну чеклеринде республиканы жер-жерлеринде орамла, майданла да жасаладыла, Жангы жылны баш белгилеринде бири – назы терекле – омакьландырылып орнатыладыла.

Нальчикде аланы Келишиулюкню, Абхазияны, Къабарты-Малкъар Россейге кьошулганлы 400 жыл атлы майданлада, Къулийланы Кьайсынны атын бюртген проспекте Маданият юнюн, Кьырал концерт залны алларында, Долинскде да керюрге боллукьду. Ленин проспекте уа, «Восток» кинотеатрны аллында, хар замандача, деменгили Кьар Аппа суюледди. Ала барысы да уллуну, гитчени да кьуу-

андырадыла, кёллерин кетюредиле.

Ингирикде уа шахарга чыкьган адам бютун ариу суратла керюрге боллукьду. Тюкөнлени арбазлары, терезелери тюрсюню чыракьла, суратла бла жарытылыпдыла.

Назы терекчикле алырга суюгенлеге да ала кеп жерледе сатыладыла. Мен а Абхазия майданда базарчыкыны жокьлаганма. Сатыучуладан назыланы багьаларын да сорганма. Ала тюрлю-тюрлюдюле – беш бюзден онбеш мингге дери жетедиле. Сатыучула айтханнга кере, багьалары ариулыкларына бла бийикликлерине кереди. Алыучулагъа тап болур ючюн а, тереклени сатханла аланы энчи сетка бла чулгъап бередиле. Кертиди, аны ючюн да бюз сом төлерге тюшеди.

Оператив штаб

Низамлыкьны жалчытырга хазырдыла

Росгвардияны КЪМР-де Управлениясында оператив штабны жыйылуу болганды. Анда жангы жылгы байрамланы кезиунде жамауат кьоркьуусулукьну эм низамлыкьны сакьлауну соруулары сюзюлгендиле, деп билдиргендиле бизге ведомствону пресс-службасындан.

Кенгешни Управленияны башчысы полицияны полковниги Сергей Васильев бардырганды. Аны ишине Ич ишле министрствону, Культура министрствону келечилери, Нальчикни администрациясыны кьуллукьчулары кьатышхандыла.

Кенгешде право низамны, законлукьну жалчытыуда ведомстволаралы байламлыкьланы сорууларына кьаралганды. Ол Росгвардияны Управлениясыны бөлүмлерине тийишли эсгертиулени кьабыл керюу бла бошалганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

Театр

«Абаданланы, сабийлени да кьууандырлыкьбыз!»

Къулийланы Кьайсын атлы Малкъар кьырал драма театр сахна искусствону суюгенлени спектакльлерине чакьырадыла:

24 декабрьде 12:00 сагьатда – «Шамай кьала» сабий спектакль, аны Маммеланы Ибрагимни пьесасына кере сахнада Мирзоланы Солтан салганды.

27 декабрьде 19:00 сагьатда – «Бай келин», аны Токумаланы Жагьафарны пьесасына кере сахнада Мызыланы Аубекир салганды.

Соруулары болганла бу телефон номерлеге сөлешсинле: **8 928-708-44-09; 8-963-281-21-45.**

Форум

Ал жанында – миллетле эм динле аралы келишиүлүккү сакълау

Республиканы коммерциялы болмагъан организацияларыны (НКО) биркюнлюк граждан форумларыны чегинде пленар жыйылыу болганды, ушакъла бардырыча майданла кыралгандыла. Анга толтуруучу эм законла чыгарычуу власть органланы, Жамауат палатаны, НКО-ланы келечилери, право сакълаучула, дин ахлула кыатышхандыла.

Пленар жыйылыуу ача, КЪМР-ни Жарыкъландыруу эм илму министерствону Устазланы усталыкъларын тохтаусуз ёсдюрюу арасыны башчысыны къуллугъун толтургъан **Артур Кажаров** Миллетлени ишлери эм жамауат проекте жаны бла министерство быллай форумла Жангы жылны аллында дайым ётдюргенин, аны магъанасы уллу болганын белгилегенди. «Мында коммерциялы болмагъан организацияла ишлеринде къаллай чурумлагъа тюбегенлери, кырал эм муниципал власть органла, дин эм жамауат организацияла бла байламлыкъла тохташдыруу амаллары сюзюледиле. Аны эсеплерине кёре, адамланы араларында келишиүлүккю кючлерча, ала социал жашауа тири кыатышыргъа кёлленирча, республикабызны мындан арысында да айныууна себеплик этерча эсгертиуле жарашдырыларына ышанама», - дегенди ол.

Къабарты-Малкъарны Правительствосуну председателини орунбасары **Марат Хубиев**, форумда тюз оноула этилирлерин тежеп, республиканы Башчысы **Казбек Коконну** алгъышлауун окъугъанды: «Форум кысыха заманны ичинде граждан обществовону проблемарын тинтиуде, къуллукъчуланы, коммерциялы болмагъан секторну, асламлы информация органланы араларында ачыкъ ушакъ бардырыуда, шёндюгюлю граждан обществовону кючлеуде хайырлылыкъын кёргозтгенди. Бююнлюкде граждан обществовону институтлары кыралны тин-ниет жашауунда уллу магъананы тутадыла, кыралыбызны тарых-маданият төрелерин сакълай, ала кёп социал соруулары тамамлауа, ёсе келген төлюлени Ата журтха сыймекликде юретиуге, миллетле эм динле аралы халланы игилендириуге кышумчулукъ этедиле. Власть органла да алагъа не жаны бла да болушлукъ этедиле. Форумга кыатышханла бир бирлерини ахшы сынамларына юренирлерине, болгъан проблемаланы тамамлауу амалларын бирге табарларына ишекликим жокъду».

НКО-ны болумларыны юсюнден докладны Жамауат палатаны башчысы **Хазратали Бердов** этгенди.

- НКО-ла, кёп жумушланы

тамамлай, адамлауа болуша, Россейни жамауат-политика жашауунда уллу жерни аладыла. Бююнлюкде аланы борчлары этилген политика оноулары бютюн игилендириудю, магъаналы башламчылыкъла жарашдырыуду, власть органланы ишлерине кыарауду. Республиканы Жамауат палатасыны советине НКО-ланы 14 келечиси киредиле, палатаны членича аланы хар бири адамланы законлу сейирлерин эм эркинликлерин кыоруулау, законопроектлени сюзюу, жамауат тинтиулени бардырыу, социал-экономика проектлени тамамлауу бла кюрешедиле. Палатада дагыда НКО-ланы совети барды, анга бусагъатда 50-ден аслам организация киредиле, ала власть органланы келечилери бла тюзюнлей сёлешедиле, социал магъаналы башламчылыкъланы жууаплы инсанлагъа жетдиредиле. Аланы ишлерини магъанасын

ангылай, кыралны Оноучусу Президент грантланы фондун кырауагъанды, быйыл алагъа 15 миллиард бёлюннгенди. Республикабызны НКО-лары Президент грантланы, Къабарты-Малкъарны Миллетлени ишлери эм жамауат проекте жаны бла, сора Жаш төлюню ишлери жаны бла министерстволарыны грант конкурсларына кыатышыргъа боллукъдула, - дегенди ол.

Хазратали Александрович волонтерствону юсюнден да айтханды, ол билдиргенди, добровольчество бла кюреширге суйген адамланы саны жылдан-жылгъа ёсе барады, алагъа себепликге волонтерствону айнытууну ресурс арасы кыралганды. Ала кыйын жашау болумгъа тюшген, сакъат, абадан адамлагъа кеслери ыразылыкълары бла болушдыла, гуманитар акциялагъа тири кыатышдыла.

Къабарты-Малкъарда Адам-

ланы эркинликлери жаны бла уполномоченный **Зумакуланы Борис** республиканы Башчысы Казбек Коконну себеплиги бла граждан обществовону кырауда жетишимлерин белгилегенди. Аны ючюн право, ниет-тин мурдор да хазыр этилгенди, баш мурат а адамла жерибиз, регионубуз, кыралыбыз, кеслери, сабийлери ючюн жууаплылыкъны сезерча даражагъа жетиудю. Уполномоченный кесини ишинде жангыз да кырал эм муниципал власть органла эм право сакълаучу структурала бла угъай, коммерциялы болмагъан организацияла, жамауат кымылдаула бла кысыха байламлыкъла жюрютеди. Адамланы эркинликлерин сакълауда аланы кёбюсю бла келишимле тауусулгандыла, юлгюге «Алан», Черкеслени битеудуния ассоциациялары, ветеранланы биригуулери, «Биринчилени кымылдаулары»

эм башхала бла.

- Кёп проблемала адамла эркинликлерини юсюнден билмегенлерини хатасындан чыгъадыла. Аны ючюн право сакълаучу организацияла бла НКО-ла алагъа берилген амалланы тийишлисича хайырланып, битеу ведомстволар бла бирге халкъны право жарыкъландырыу ишни тири бардырыргъа керекдиле, - деп кыошханды Борис Мустафаевич.

Россейни Президентинде Миллетле аралы байламлыкъла жаны бла советни келечиси **Хаути Сохроков** да кырал, жамауат жашауда НКО-ланы кючлерини юсюнден айтханды.

- Энци аскер операция башланьрны аллында 33 мингден аслам коммерциялы болмагъан организация бизни кыралгъа, Украинагъа да кыажу ишлегендиле, адамланы акъылларын терс жанына буруп, Россейге чамландыргандыла. Ала салгъан заранмы артада кёргенбиз, фашизмни ниетлери жангыртылып башланганды. Ол затланы эсге ала, бизде да ариу ниетлени жайгъан, тюзлук, кертичилик ючюн кюрешни бардыргъан, динле эм миллетле аралы келишиүлүккю сакълагъан организацияла болушургъа тийишлиди. Бююнлюкде НКО-лагъа грантла, субсидияла бериледиле, - дегенди.

Форумну пленар кесегинден сора иш дискуссия майданлада барганды, алада спикерле – миллетлени ишлери эм жамауат проекте жаны бла министр **Анзор Курашинов**, Россейни Жамауат палатасыны келечиси **Барасби Карамурзов**, республиканы Правительствосуну башчысыны орунбасары **Залим Кашироков**, Парламентни билим бериу, илму эм жаш төлюню ишлери жаны бла комитетини башчысы **Нина Емузова** эм башхала – сёлешгендиле, ала республикада коммерциялы болмагъан организацияланы айнытууну амалларыны, бусагъатдагы геополитика кыажалулукъда НКО-ла къаллай жумушланы тамамларгъа боллукъларыны юсюнден айтхандыла. Ахырында форумну эсеплери чыгарылгандыла, резолюцияла жарашдырылгандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.
Сурат авторнуду.

Тюшондюрюу

Газ бла жалчытыуу юсюнден айтхандыла

«Газпром газораспределение Нальчик» эм «Газпром межрегионгаз Нальчик» предприятияланы келечилери В. М. Коков атлы Къабарты-Малкъар кырал аграр университетни механизация эмда предприятияланы

энергия бла жалчытыуу бёлюмюню ючюнчю курсунда окъугъанлагъа экскурсия кырауагандыла. Студентле специалистле газ оборудованигъа къалай кыарагъанларын кёргендиле, кёк отлукъ бла ишлеген приборланы хайырланууда кюркюусузлукъну жорукълары бла да шагъырейленгендиле.

Специалистле жаш кыонакълагъа бёлюмню авария-диспетчер арасын кёргозтгендиле, анда инсанланы заявклары бла къалай ишлегенлерин да билдиргендиле. Ызы бла студентле энчи техникагъа эмда оборудованигъа, ичинде уллу басымы болгъан газ быргыгъа башха быргыны къалай кыошханларына да сейир этип кыарагандыла. Ахырында уа алагъа саугъала бергендиле.

«Тийишли вузланы окъуучуларына биз быллай экскурсияланы дайым бардыра туруучубуз. Газ бла жалчытхан системаны иши бла ала окъугъан кезиулеринде окъуна шагъырейленгенлери игиди», - дегенди бу предприятияланы башчысы Залим Вороков.

Сынамларын кёргозтгендиле

«РусГидро» компанияны Къабарты-Малкъарда бёлюмю Къабарты-Малкъар Кырал аграр университетни теплотехника эмда теплотехника бёлюмюнде окъугъанланы кыауумуна Басхан ГЭС-де экскурсия кырауаганды. Жаш адамлагъа аны бу станцияны

сынамлы ишчиси Аслан Хацуков бардырганды, деп билдиргендиле компанияны пресса арасындан.

Студентлени бизни кыралны эм эрттегили станцияларындан бирини тарыхы бла шагъырейлендиргенди ол, аны энчиликлерини, мекамларыны юслеринден да хапарлаганды.

Кыонакъла ол күн анда хар неге да кыарагъандыла, машинала орналгъан отоугъа бютюнда уллу эс бургандыла. Анда юч гидроагрегат башындан кюч бла уруп келген сууну хайырындан электрокюч чыгарып, ызы бла аны токну тышына жиберичюу устройствогъа жибередиле. Битеу комплексни ишини ара пултдан кыарайдыла – студентле анга да эс бургандыла.

Экскурсияны ахырында жаш кыонакълагъа саугъагъа «Электроплан» деген китап бергендиле. Аны «Сабий китапны юю» басмада чыгаргандыла. Бетлерине кыарагъан адам бизни кыралны гидро, кюнлю, жылыу эмда геотермал электростанциялары болгъан регионларында жолоучулукъгъа атланган сунарыкъды кесин. «Электроплан» электрокючню чыгарыуда жангы амалланы юслеринден хапарлайды.

«Компания сау болсун бизге бери, бу станциягъа, келирге онг бергени, кыонакъбайлыкъ этгени ючюн», - деп ыспас этгенди предприятияланы энергия бла жалчытыуу кафедраны башчысы Амур Фиашев.

ОМАРЛАНЫ Мурат
хазырагъанды.

Басма

Быйыл болунган ишледе, айхай да, миллет магъаналы, эде кьаллыкьла аз туйюлдюле. Алайлагы бара турган жылда чыкьган ахшы китаплары да санаргьа боллукьбуз.

«Мухтар Кудаяев. Наследие предков» деген китап миллет хазнабызны сакьлагьан чыгьармаладан бириди. Аны миллетге сауьга этерге Кьарачай-малкьар регион маданият советни председатели Жабелланы Лидия суйгенди. Бу ишни магъанасына мындан арысында да багьа берирге кьолундан келликле

Тин хазнабызны сакьлай

болурла, мен а аны не уллу сауьгадан да сыйлыгьа санайма. Бюгюн, миллет эсни, миллет сезимни ёсген, айныргьа талпыгьан кезиунде, аны кьыйматы бир эсе, бара турган заманда уа минг боллугьу хакьды. Миллетни миллет этген, халкьны халкь этген шартладан толду китап.

Кудайланы Мухтарны атын эшитгени-бизлей, аны халкьыбызгьа этген сауьгасы – миллет ёхтемлигьибиз, «Балкария» атлы кьырал фольклор-этнография тепсеу ансамбль келеди кёз аллыбызгьа. Ол аны башламчылыгьы, ахшы адамларыбызны тирнекликлери бла кьуралгьанын унутмайды жамауат. Алай а андан сора да кёп иш этгенди Мухтар. Жылла бла айланып, элден-элге жюриюп, сурап, излеп, эрттегили малкьар тепсеуленди, адетлерибизни, тёрелерибизни, ийнаныуларыбызны, тилеклерибизни, ата-бабаларыбыз кийген кийимлени, ала хайырланган иш кереклени, тукьум тамгьаланы, кюн-ай-жұлдуз белгилени эм кёп башха халкь хазнабызны, бизни бурунгьу маданиятыбызны, жашау халыбызны, кьуанчларыбызны, жарсыу кюнлерибизни да инжи минчакьланьча жыйгьанды. Аны ма бу Жабелланы Лидия кьыйын салгьан китабына ол затла киргенди.

Жаш эди аланы жыйып башлагьанда, кьарт эди, арыгьанда. Ауруп, кьарыусуз болуп бара, ашыгьа эди Мухтар ол жыйгьан затларын басмаларгьа. Жукьа китапчыкьла этип чыгьара эди, жашла, кьызла болушуп. Былайда «Минги-Тай» журналны аллай онгу болуп, аны баш редактору Додулан Аскер, ол ишлени магъаналарын алдан анылап, Мухтар жыйгьан хазнала дунья багьасы болгьанларын биллип, ол жумушакь тышлы, дефтер маталлы китапчыкьланы кеси хакьына чыгьарып тургьанды. Алай а аллайла махтау излемей этедиле асыл ишлерин, ма ол себепден кёпле бу шартны билген да этмейдиле.

Ол ишлени барысын да жыйып, тынгылы китап этерге деген акьыл эрттеден жюриюгенди. Аны тынгылы этип, магъаналы ал сёз да жазгьан а Мухтарны юсюнден «Он подарил нам радость» деген китапны да жазгьан антлы шуёху Жабелланы Лидия болгьанды. Аллында Мухтарны юсюнден сёз айтханланы араларында тарых илмуланы кандидаты Владимир Шевчук, филологияны доктору Нина Шогенцукова, искусствоведенияны кандидаты, Татарстанны искусстволарыны сыйлы кьуллукьчусу, Кьазанда Н. Жиганов атлы кьырал консерваторияны доценти Геннадий Марков, журналист китап басмачы Мария

Котлярова да бардыла.

Китапны биринчи бёлюмю малкьарлыланы бла кьарачайлыланы тепсеу санатларына аталады. Анда отузгьа жууукь тепсеу суратланадыла: «Тюз тепсеу», «Жортуул», «Тёгерек тепсеу», «Кьысыр», «Сандыракь» эм башхала. Кьарачай-малкьар халкьны тепсеу санатларыны юсюнден Октябрь революциягьа дери жазгьан авторланы айтханлары да келтириледи. Бу шартланы излей, Мухтар ненча китапны тинтгенин санагьан кьыйынды. Андан айтады халкьыбыз: «Илму бла кьорешген ийне бла кёр кьазгьан кибикди», – деп. Бош сёз болуп кьалмай, хар бир айтылгьан зат кьайда жазылып болгьаны да белгилениди мында.

Сора бизни тепсеу санатыбызны ызы нарт эпосдан ызланганан да чертеди Мухтар, нарт таурухладан юлгюле келтире. Мажюсю заманда тепсеуно кесини энчи магъанасы болгьанын, ол адет-тёреге айланганан да анылатады автор. Уччулукьда «Аштотур», урунууда «Долай», «Ийнай», «Ындырбай», ийнаныуда «Гюппе», хорлам, махтау бла байламлы «Гоппан», «Ант», «Хычауман», «Жортуул» эм башха тепсеуле тейрилеге ийнаныу бла байламлы болгьандыла. Дагьыда «Сандыракь», «Кьол жаулуку», «Жюзюк оюн», «Теке» дегенча оюн тепсеуле да болгьандыла. Автор аланы вариантларын да береди. Уччулукьну юсюнде энчи тохтады. Бу бёлюмде тепсеуле бла байламлы нарт сёзле эм нарт айтыула келедиле.

Экинчи бёлюм «Эрттегили кьарачай-малкьар той» деп алайды. Анда кьыз бла жашны тубешиулеринден башлап, аланы бир юйюр этгинчиге дери, этгенде да эртте не ишле болдурулгьан эселе да, ала суратланадыла. Аланы бир кьаууму бюгюн да сакьланады. Хар бир шартны магъанасы да анылашынады. Жашла, кьызла этген оюнла да суратланадыла. Сёз ючюн, «Шинтик оюн», «Кьол жаулуку», «Кьол кьапла» д.а.к. Кьызын бла жашны сёзюсю ушакьлары да – тепсеуде белгиле. Кьызгьа келечиле ийгенден башлап, жангы келинни шауданга чыгьарганга дери барды анда.

Ызы бла, бала туугьанда, кьыз сабийни бла уланын кьалай юйретгенлери келеди. Сют жууукьлукьну, кьонакьбайлыкьны юслеринден да айтылады. Былайда сабий оюнла, тепсеуле, сабийлени тюз юйретуу бла байламлы нарт сёзле бла айтыула саналадыла.

Китапны бек аламант бёлюмлеринден бири «Малкьарлыланы бла кьарачайлыланы халкь кийимлери» дегенди. Анда нартланы заманларындан башлап халкьыбыз жюриюген тишируу (кемисхан, кенг женгли, кьабышхан, кьанатлы, кьанкьаз, кьапталлы, кьатапа, кьол чапыракьлы, кьоллу, кьысха женгли аба, кюбе, накьыш, мёлек, оюу кёлек, тонлу, тухтуй, узун чапыракьлы д.а.к.), эр киши кийимле саналадыла, аланы неден этилгенлери, не болумда кийилгенлери, суратлары да бардыла. Былайда халкьыбызны кьаллай маданият институту болгьаны ачыкьланады.

Ызы бла бизни ашларыбыз, сауутларыбыз, иш кереклерибиз, ала бла байламлы тёреле да келедиле. Жангьыз шорпаны алсакь окьуна, аны жыйырма тогьуз тюрлюсюн санайды Мухтар. Ундан этилген ашланы да алай. Бу затла бла байламлы нарт сёзле, айтыула да келедиле.

Бёлюмде агьач ишле бла кьорешгени, тирменчини, шапаны, башха усталаны кьылыкь хунерлери да айтылады.

Кезиуно бёлюм а уччулукьгьа бла учуланы тиллерине, ала жюриюген кереклени тюрлюлерине, табынган тейрилерине, уччулукь бла байламлы ийнаныулагьа, ырыслагьа, жер атлагьа, оюнлагьа аталады.

Китапда дагьыда халкьыбызда Ата журтну кьоруулачуну юйретууге аталгьан, аскер оюнладан, эришиуленден, аскер сауутладан (сюнгю, балта, керох, ушукь, садакь, от орун, токьмакь, гебох бичакь, чанчхыч, гйда...) хапар айтхан бёлюм барды. Жашау журтланы, аланы жасалууларындан, юй керекледен, ташладан да хапар аллыкьды окьуучу.

Китапны ахырында Республикалы Т. Мальбахов атлы миллет библиотеканы баш библиографы Махийланы Азиза Мухтарны аты бла байламлы – ол кеси жазгьан, аны юсюнден жазылгьан ишлени тизмесин береди. Бу сейирлик жыйымдыкь Тёппеланы Алимни «Шуёхума сёзюм», Журтубайланы Махтини «Кьарачай-малкьар халкь хореография» деген статьялары бла бошалады.

Ма быллай сейирлик сауьга этгенди бизге Кудайланы Мухтар, дуньясын алышхандан сора да. Аны кьайгысын кёргенге эмда кьыйылары кирген жашлагьа да энчи ыспас.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Болгьан иш

Озгьан жыллада пандемияны кезиунде медуцилишеде студентле бирлешип, волонтер ишни башладыла. Журналистле волонтер штабны телефонларын кьайтаргьандан эрикмей эдиле: жангьыз кеслери жашагьан аппала, ыннала телефон бла сёлешип, керекли затларын айтсала, аланы алып келтире эдиле, ахчаны уа кьартла тюкенни кванциясына кёре телей эдиле. Аны бла чекленмей, спонсорла берген ашны-сууну сауьга эте эдиле. Бал туз, пиринч, макаронла, кёгетле, чай, кофе, конфетле, ун – не зат жокь эди ол сауьгалада!

Сафият да волонтерланы санында эди. Телефон бла сёлешген бир ынна алгьа саламлашып, сабыр ауаз бла заказ этди. Сафият ол айтхан затланы келтиргенинде, ынна бетинде маскасы бла сумканы алып: «Алайда тур, мен бусагьат кьарайым не зат келтиргенинде», – деп, эшикни жапды. Бираздан эшик ачылып, ол: «Мен бу сен келтирген затладан бирин да ашамайма. Морожена «Кубаньский» болургьа керекди. Ичинде мармелады болгьан конфетледен мен жаланда апельсин мармеладны сьоме, вафлиле «Яшкино» шоколад бла...», – деди. Сафият: «Кечгинлик, сиз биринчиден ол затланы белгиле-сегиз эди, мен табарыкь эдим барысын да, – деди, мудахсынып. – Бюгюн экинчи кере кьайтып келирме, жарсымагьыз».

Ючюнчю этаждан энише тюшгенлей, анасына сёлешди. Ол: «Да не этериксе, юйге келтир алгьанынгы. Энди хар телефон бла сёлешген аппагьа, ыннагьа: «Не фабриканы шоколадын, кьайсы тюкенде кьаллай этни алайым?» – деп, тынгылы сора тур, ансы мени устаз иш хакьымы терк кьурутурукьса бизге керекли болмагьан затлагьа», – деди. Зайнафны бла Сафиятны юйлери бир бирлерине жууукь эдиле. Студент кьыз ыннагьа жарамгагьан сумканы фатарына элтп, анасындан ахча алып, биягьы тюкенге ашыкьды. Экинчи кере Зайнаф ыразы болду. Квантанциягьа кёре ахчаны да берди. Ыйыкьдан-ыйыкьгьа, айдан-айгьа тубешип турган кьыз бла ынна бир бирлерин энди бек терк анылай эдиле, сора бир кюн Зайнаф кьызын кьонакьгьа чакьырды. Сафият кийимлерин алышындырып, маскасын да кийип

Сени унутурма деп кьоркьама...

ыннагьа тебиреди. Аш отоуда чай иче олтурганларында, Зайнаф Москвада жашагьан жашы Расулдан, не кёп сёлешип турса да, жууап тапмагьанын айтды. Сафият Расулну кьайда ишлегенин сорду. Ол ара шахарда больницада врач болгьанын билгенинде, сейир этди: анасына жарсымай, сёлешмей кьалай турады, не ичгичи, не наркоман туйюл эсе...

Ынна айтхан больницагьа сёлешип, анда Расул бла бирге ишлегенден номерин алды. Ол жангы номер эди, Зайнаф билмеген. Расул ушакьларыны кезиунде болумну ачыкьлады: «Мени юй бийчем, сабийлени да алып, тыш кьыралгьа кетгенди, мен а Ата журтумдан кеталмагьанма. Ингилиз тилни билгеним жокь, не зат этерик эдим мен анда? Андан сора, мен врачма, анда уа кьайда ишлерикме? Хау, юй бийчем барыбызны да кечиндирирча иш хакь алады, Кьызыл Жорда урунады, алай мен тиширууну кьолуна кьарап кьалай турлукь эдим? Ала мени мында кьоюп кетгенден сора, башым кьатыш болуп, кёлюм тюшюп, не ишлеялмай, не жашаялмай тургьанма, бир кесек заманни психиатрия больницагьа да тюшгенме. Ол кезиуде телефонуму да тас этгенме. Хау, анама сёлешмегенли жылдан артыкь болады, алай не зат айтырыкь эдим мен анга: башым кетип, больницада багьыла турама, туудукьларынгьы энди бир заманда кёрлюк туйюлсем дери эдим?.. Мен ише чыкьганлы ыйыкь да болмайды, жангыдан жашап башлагьанма».

Сафият ыннаны жүрегин сакьлап, аман затланы букьдуруп, Расул тыш кьыраллада командировкалада эди, деп кьойду. Ынна тынгылады, бир зат сезгенча, алай артыкь соруула уа бермедди. Ол

кюнден башлап, ынна жашына Сафият келген заманда сёлеше эди. «Кёремисе, жашым, кьаллай тенгим барды, манга кьаллай ашла этеди. Сафиятны сыфаты, кьылыгьы да ариу, акьылы уа – тенгизча терен. Жаш адамла, биз урушуп турганлыкьгьа, сейирликдиле!» – дей эди.

Сафиятны анасы: «Сиз виртуал юйюр болгьансыз ючюгюз да, бир бирсиз болалмайсыз. Кьалай тюрленгенди дунья!» – деп, кьызыны хапарларына эс салып тынгылай эди.

Бир кюн кьыз келсе, ынна уа нек эсе да мудах. «Сафият, осуят этерге сьоме, мен ёлсем, кьолума ма бу кьагьытны салырса. Ма, ол паспортуму ичиндеди, кьара», – деди. «Не кьагьытды? Не осуят хапарладыла была? Бираздан Расул да отпускагьа келликди! Ковид да кете барады. Осуятланы юслеринден сагьыш окьуна этмегиз», – деди Сафият. Ынна бираз тынгылап: «Окьу кьагьытны, кьызым», – деди. Анда: «Мени кьыйын кюнлеримде кьатымда болгьан, кёлюм жер бла тенг болгьанда, аны кёкге кётюрген Сафият болгьанды. Аллах, тилейле Сафиятны насыплы эт, сууап ишлери, халал жүреги ючюн кёп кьуанчы болсун кьызымы», – деп жазылып эди. Кьызын бети кьызарды: «Зайнаф, нек уялтасыз мени былай? Бизни республикада ненча волонтер барды, билемисиз? Дуньяда уа? Меничала кёпдюле», – деп, ыннаны кьучакьлады. Зайнаф: «Сеничала жокьдула, мен билеме. Ол дуньяда бу дуньяда болгьан затла толусунлай эсибизде тура болурламы? Мен сени унутурма деп кьоркьама», – деп ышарды.

Бир талай кюнден а ынна жукьлап турганлай ёлдю. Ол Сафиятха ачкьыч бергени себепли, эшикни бузаргьа тюшмедди. Жашы самолёт бла учуп жетди. Ыннаны жуугьандан сора, Сафият кьолуна кьагьытчыгьын салды. Расул аны окьугьанда, кесин тыялмай жилады.

...Бусагьатда Расул Нальчикде ишлейди, Сафият бла юйюр кьурагьандыла, бир тулпар жашкькьны ёсдюредиле.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Къауум жыл мындан алда болган Киш. Кюз арты кюнледиле. Тереклени чапыракълары сары-къызыл бояугъа кѳчгендиле. Кюнню таякъларын алтын бояулу жылтырайдыла. Алагъа къарай, нечик ариуду табийгъат деп къууанама. «Шукур болсун аны жаратхан сыйлы Аллахха», - дейме. Бирде уа мудах да болама. Адамны жашау да жылны кезиулерине ушайды. Тууады, ёседе, чагъады, жаз башында жанкъоз гюлюча. Бир кезиуде уа, кюз арты чапыракъча, юзюледе. Кетеди узакъ дунялагъа. Бизни кю-

жетип, ёрге чыгъаргъа, экинчилери аланы алышадыла. Асыры къычырыкъ этгенден, таушлары эл аягъына жете болур эди. Хахайларына тынгыласанг, эки чериу къазыкъ уруш этген сунараса. Бир-бирлери терек бутакълагъа къонуп, бироз турурла. Сора дагъыда кеслерин терек тубюне атарла. Алагъа къарай кетдим да, бу алапат, сейир не болур дедим да, ол жанына тебиредим. Чертлеуюк терекден кесип, бир узун кзурукъ да алдым. Кзурукъну да кѳтюрюп, ашыкъмай,

Тогъуз-он атлам чакълы жууукъ келип тохтадым. Ол башын кючден-бутдан кѳтюрюп, манга къарады, энди бу келген а кимди дегенча.

Мен жеримде тохтадым. Ол да манга къарайды, мен да анга. Сагъыш этдим, бу былайда къалса, къаргъала болмасала да, бир башха жаныуар ѳлтюрюп дедим. Алай анга къалай, не бла болушун? Кѳтюрюп юйге элтирик туйюлсе да. Тюзюн айтханда, кѳтюралган да эталлыкъ туйюлме. Къаргъала да узакъ кетмегендиле. Терек бутакълагъа къонуп, андан къарайдыла. Мен кетгенлей, жангыдан атылыкъдыла.

Не болса да, бироз къарайым дейме да, аркъалыгъымы тешип, къыртышге салып, аны юсюне жатама. Кзушдан кѳзюмю алмайма.

Бир кезиуде ол къанатларын бирге жыйды, башын да жерге ийип турду. Сагъат чакълы турган болур эди алай. Сора, элгенип уянганча, башын ёрге терк кѳтюрдю, жан-жанына бурду. Ол кезиуде мен да ёрге кѳопдум. Экибиз да бир бирге къарап бироз турдукъ.

Сора къуш къанатларын да аз жайып, секирип-секирип атлап тебиреди. Артыкъ жууукъ келмей, тѳгерегиме юч-тѳрт кере бурулду. Мен а, жеримден тепмей, къарап турама. Андан сора къуш, къанатларын кенг жайып, таланы бирси жанына теркден терк чаба барып, жерден кѳтюрюлюп, учуп кетди. Ол учуп ёрге кѳтюрюлгенден сора къаргъа-кзузгун жыйын ызындан болмадыла.

Сабий заманымда ныгъышда акъ-сакъалладан эшитген эдим аллай уллу жылкычы къушла болгандыла деп. Аланы къанатлары бла къагъып, жылкыдан тайны айырып, алып кетгенлерин кѳзюбюз бла кѳргенбиз дегенлери эсимдеди. Кеслери да таланы эм бийик, чынгыл жерлеринде жашаган хапар барды.

Ким биледи, мен кѳрген да аллай къушму болур эди? Къалай эсе да бек уллу зат эди.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

ЭНДИ УА НАМЫСЛЫДЫ!..

ЧАМ

Халкъыбыз билимли адамларына не заманда да артыкъ сый, намыс бергенин билесиз. Бютюн-да докторлагъа. Къышда уа, сынап окъуна къара, чыкъганга, сынганга къарагъанлагъа артыкъ эс бѳлюнеди. Алагъа сый бермеген бир адам бар эди, мен танып, бизни ауузда. Ол да кимди десегиз, ГАИ-де ишлеген Къарамырза. Аны да бизни сюерча этген эдик, бир тап тюшюп къалып.

Иш а былай болганды. Мени, жаш хирургну, тау элге район больницагъа ишлерге жибергенлеринде, тюз да ишден чыгъып, жол жингиригине жетерге, жерден чыкъганча, битип къалыучу эди аллымда Къарамырза, бууунуна илиннген къолан таягын да кѳтюрюп, суху къарап. Сау кюнню къыйналган адамлагъа къарай, аланы гузбаларын да кѳтюре, онг тапдыра келип, арысанг, уртлагъан-зат этсенг да, анга ким сейир этерикди, ёлюм бла бетден-бетге къарап, хорлагъанынгы азчыкъ белгилегенинге? Алай а аны ким ангъласа да, Къарамырза ангъларгъа унамаганды. Беш жюз сомдан азны уа алыргъа да ыйлыкъганды. Берген да къалай этерик эдинг аны аллай уллу адамгъа? Алай бла жарым жыл ѳтгенде, тамам Жангы жылны кечесинде, бир тап тюшюп къалган эди манга бла нѳгерлериме. Ол кюн ишлерге киши да сюймегенин билесиз, бютюнда бизнича жерде, сора жаш адамланы сюедила иш юсюне.

Жаш адамладан бири больницагъа ахлусун кѳрюрге, башха жумуш бламы, ким билсин, мотоциклде келген эди. Аны тымма деп, ашыгъып, жол жингиригинден чартлап аллына чыкъган Къарамырза, баям, жашны тохтамагъанын кѳрюп, артындан юсюне секиргенди. Алай бла мотоциклини да аудуруп, аны жюрютген жашны да бир бутун бла иегилерин сындыргъанды. Ол заманда кеси да ачыгъанды. Насыпха, уллу хата болмаганды Къарамырзагъа. Мотоциклини бла аны бизге - район больницаны сынганлагъа, чыкъганлагъа къарагъан бѳлюмюне - ѳтдюргендиле.

Улоучу жаш башхагъа тюшгенди, Къарамырза уа манга. Рентген сыннганы болмагъанын кѳргюзгенде, аны букъдуруп, ол къагъытны ары-бери да буруп, къарап, иги кесек сюелгенимде, Къарамырза къалтырагъан ауаз бла:

- Доктор, не хата болуп къалды манга? - дегени хычыуун тийип, кюллюгомю кючден тыйган эдим.

Бети кетип, къыйналып, ынычхап жата эди, тобукъ тѳгерге къаралып, андан энишгеси да сыдырылып, къан жагъу болуп. Анга багъаргъа манга тюшгени бир тап болду. Бир тюшсе эди къолума деп тура эдим эрттеден да. Къарадым, тинтдим, эзилгенден бла сыдырылгъанындан башха уллу хатасы жокъ эди. Болсада, башыма аман акъыл келди да, битеу да бизни жашла ючюн дертими жетдирирге сюйдюм. Аны тобугунда йод бла бир тѳгерек ызыкъла ыздадым да:

- Алапат туйюлдо хал. Жыйылып, оноу этерге керекбиз, - деп, чыгъып кетдим.

Бир кесекден эки нѳгерим бла кирдим да, ала, Къарамырзаны жаралы аягъына иги кесекни тийип, тинтип, къарап, тобукъ башында жангы ызыкъла ыздадыла.

Сора, кюллюгон да кючден тыя, Абдул-Керим, манга айланып:

- Ахмат, жанынга тиймесин, алай аны санга айтыргъа борчумду, мен юйретмесем, ким юйретиркиди жаш хирургну - ѳргерекден кесерге керекди муну бутун. Сен этген ызыкъла бла кесек, уу андан ары жайылыргъа боллукъду, - деди.

- Сен айтханлай, тамата, - дедим мен да.

Аны эшитген Къарамырзаны эси ауаргъа жетгенин кѳрюп, халына къоркъуп, ючюнчюбюз Ануар:

- Хайт де, жигит, алай да болады, - деди. - Жашау сынауду.

Алай бла, биз да Жангы жылны байрамын эте тургъанда, Къарамырза тангнга дери жукъусуз чыкъды.

Эрттенликде уа, ол аслам ариу алгъышладан сора, жюреклерибиз жумушап, ючюбюз да жангыдан кирирге оноулашдыкъ «ауругъаннга». Тѳгерегинден алып, юсюне сюелип, жангыдан къарадыкъ жарасына. Сора Абдул-Керим айтды:

- Жашла, бу жаш адамды. Алда айтханыбызча этип къойсакъ, тюз боллугъун билеме, алай дагъыда бир башха амалла излеп, жашны бутун сакъларгъа керек сунама.

Угъай деген болмады. Аны «сакълар» ючюн а, къаллай бир ачы укол этилгенин кесигиз ангълагъыз. Андан сора Къарамырза жол жингиригинде кѳрюмеди. Энди ол бизде эшик сакълалачу болуп ишлейди. Аны бизге, докторлагъа, берген намысын а юлгоге тутаргъа боллукъду. Жангы жыл бизге ма аллай саугъа этген эди бирде.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Кѳргеним, эшитгеним

Отуннга баргъанымда

зюбюз да къачаннга дери созулур деп сагъыш этесе, мудах да боласа.

Аллай кюнлени биринде асхут заманда кѳкбаш эшекге иерни салып, отуннга тебирейме. Ол аллымда, мен да аны ызындан. Тынчыракъ барса, бирде чыбыкъ да жетдирирге тюшеди.

Артыкъ узакъда бармайма элден. Агъачны теренине кирмесенг да, табылады отун. Элден жарым сагъат баргъанлай, ариу талагъа жетеме. Бери онг жаны бийик жарды. Ары къыйыры уа - къалын орман. Анда хар заманда табылады къургъакъ отун.

Эшекни терек тубюнде байлайма. Кесим а - арлакъда, чынар терек аууп эди да, аны къатына барып, отун этип тебирейме.

Балтам жютю. Сагъат бла жарым кюрешген болурма, жюкню хазыр этеме. Сора аууланган да этейим, бироз да солуюм деп, ариу къыртышге олтурама, жол азыгъымы аллыма салама. Нартюх гюттюню къолума алама, аны эки сындырып, бисмилляхи деп, энди къобайым дегенлей, къаргъа-кзузгун жыйын жетип, мени къатым бла ары ётюп, таланы ары жанында, уллу чынар терекге кеслерин атадыла. Бирлери терек тубюне

таланы ары жанына ётеме. Мен иги жууукъ баргъынчы, къанатлыла мени кѳрмей турдула. Кѳргенден сора уа, арлакъ-берлакъ учдула. Узакъ кетмедиле.

Къарасанг, аллай сейирге къара, терекге таянып бир уллу къуш. Къанатларын да кенгнге жайып. Жетмиш жыл манга болганды. Кѳнню кѳре турганма. Къойчу, малчы да болдум, тауда, тюзде да айландым. Алай аллай уллу къушну дунямда кѳрмегенме. Бир къанаты окъуна эр кишини къулагъындан кенг болур эди. Нек эсе да учуп келе къуш кесин терекге уруп жыгъылганды. Къанатларында сынганг кѳрюнмейди. Аберисин а ачытхан болур эди. Сора къаргъа, кзузгун да тохтаусуз чабыууллукъ этгенине кесин аладан къорууларгъа кюрешип турганды.

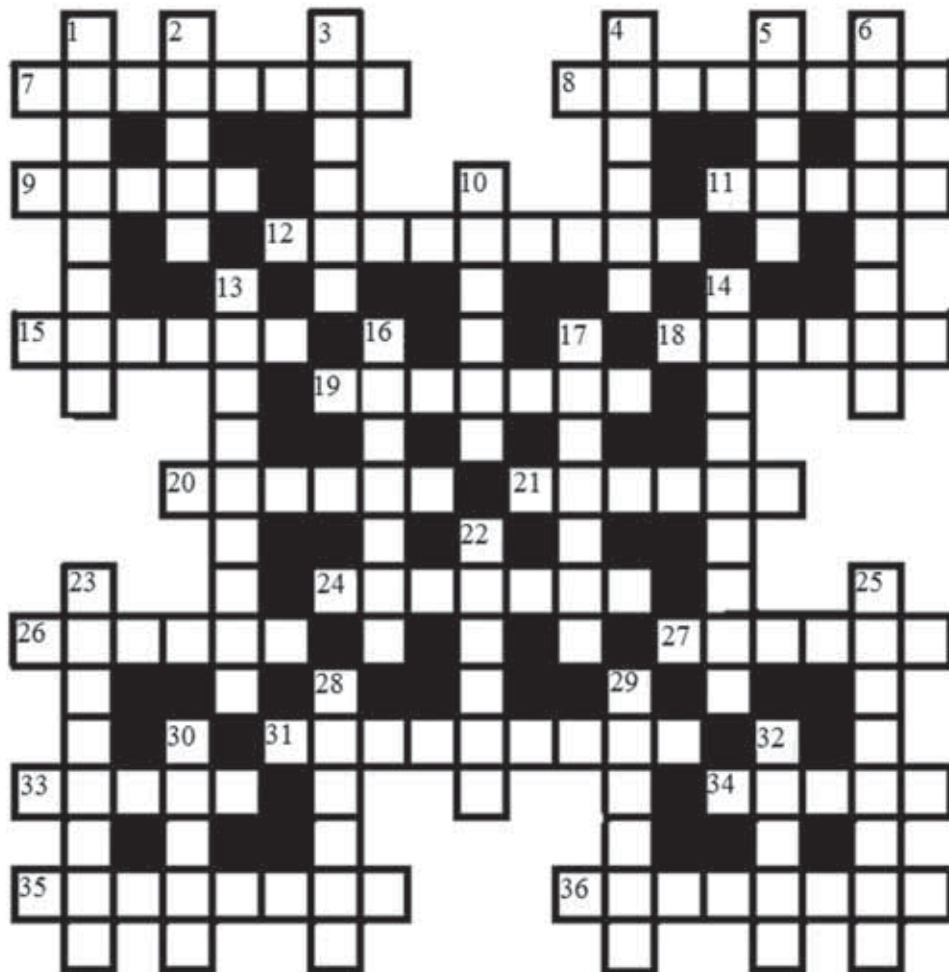
Къайдан, къалай билген, сезген эселе да, ала жыйын болуп жетип келгендиле. Къарыусузлугъун ангылагъандан сора «туйюшюрге» чапхандыла. Тюклерин жан-жанына чачхандыла.

Бийиклени патчахи, кенг къанатлы къуш, бек къарыусуз эди. Алай жетмесем, къаргъала аны жыртырыкъ эдиле.

СѢЗБЕР

ЭНИНЕ: 7. Тишируу жаулукъну тюрлюсю. 8. Уллу малкъар эл. 9. Кзуран сура. 11. Ёсюм. 12. Тау эллени бирини адамы. 15. Чалынганни орунуна чыкъган жангы кырдык. 18. Кзурулушда керек зат. 19. Иги, аман да болмаган. 20. Кеч кюз артында ханслагъа къонуучу къарчыкъ. 21. Улоу. 24. Ахлуканы араларында сезим. 26. Ичги. 27. Бир затдан кѳзюн айыралмай туруу. 31. Тынчыкъ, мамырлыкъ. 33. Аш къанга. 34. Этден этилген аш. 35. Оразыкны тамыры. 36. Иги сѳз бла жюрек сабырландыруу.

ЁРЕСИНЕ: 1. Къачда себилген мирзеу сабанла. 2. Тишируулары кѳруучу теири. 3. Къоншу республика. 4. Закончу. 5. Эртте - учуз, бусагъатда уа багъа къумач. 6. Бир жанына улайтыу, сѳз ючюн, юню. 10. Сары татлы кѳгет. 13. Кеси аллына уюган айран. 14. Аллай сейирлик ат да болады. 16. Бир жерде тамыр ийиу. 17. Ол уялчакъны къылыгъыды. 22. Ресторанны, не тюрлю ашхананы да иши. 23. Ат-эшекни иерлегенде керек зат. 25. Андан-мындан алынып, бирге жыйылган затла. 28. Кезиулеу. 29. Эстрада артистни иши. 30. Кереги тенгли бир. 32. Адам жашауунда кѳрген зат.

Газетни 150-чи номеринде басмаланган сѳзберни жууаплары:

Энине: 1. Къапчагъай. 6. Чарлакъ. 7. Илипин. 9. Лохран. 11. Сапын. 12. Китап. 13. Кзубултуу. 20. Тишируу. 21. Топуракъ. 22. Чаплин. 23. Арышлау. 24. Турнала. 26. Дырынлыкъ. 30. Бузоу. 31. Чарыкъ. 32. Атланган. 33. Ауруу. 34. Ангыс.

Ёресине: 2. Азатлау. 3. Айлануу. 4. Шайлыкъ. 5. Бирлик. 8. Танышдыруу. 10. Даурбасчы. 14. Бугъачар. 15. Тикирал. 16. Отлау. 17. Чыдам. 18. Покун. 19. Акъмакъ. 25. Чолпан. 27. Ыстауат. 28. Ышанган. 29. Бараза.

Бир ыйыккыны ичинде

Хирургия бөлүмү -
алчыланы санында

Көп болмай ишти жолоучулугу чеклеринде А.В.Вишневский атлы миллет тинтиу медицина араны таматасы, Россия Саулык министрствосуну штатта болмаган баш специалисти, академик Амиран Ревшвили Къабарты-Малкъарда болуп, хирургия бөлүмүнө иши бла шагърейленгенди.

Ол КъМР-ни саулык сакълау министри Рустам Калибатов бла бирге республиканы эм Нальчикни 1-чи номерли клиника больницаларында болганды. Академик саусузгъа тубеген жерден реанимациягъа дери битеу бөлүмлени ишлерине къараганды, стационарла жангы оборудование хайырланганларына эм сынамлы кадрла бла жалчытылынганларына да ыспас этгенди.

- Бюгюнлюкде хирургия - уллу амалы болган бөлүмдү. Операцияланы иги кесеге саусузну жармай этиледиле. Къабарты-Малкъар аллай амалны хайырланы башлаган биринчи регионладан бириди. Эсге сала айтсам, келир жылда Саулык сакълау министрство регионлада лапароскопия хирургияны айнытыр ючюн, энтта да 14 миллиард сом бөлүкдү, - дегенди Амиран Ревшвили.

Рустам Калибатов да Республикалы клиника больницада приём бардырчы жангы корпус корпусу бла регионну кван тамыргъа бакъган арасыны арбазларында орналлыгын чертгенди. Кыйын саусузлагъа тап болурча мекамланы ючюсю да бирге кышуулуклары уа бютюн асыу кёрюнгенди.

Бу кюнледе Нальчикни 1-чи номерли клиника больницасында Шимал-Кавказ федерал округу хирургларыны кенгешти да болганды. Анда баш тема ковидден сора регионда хирургия жаны бла тийишли болушлук тапдыруу сюзюлгенди. Анга видеоконференция халда саулай кыралдан иги кесек белгили специалист кытышханды.

Сайлау этерге болушадыла

Бу кюнледе Къабарты-Малкъар Республиканы «Көп жумушланы тамалаган жаш тёлү арасы» КъМР-ни Жаш тёлүнө ишлери жаны бла министрствосуну себеплиги бла «Проф.ток» деген усталык сайларгъа болушуу жаны бла ярмарка кырагандыла.

Ол Къулииланы Къайсын атлы Малкъар кырал драма театры мекамлында бардырылганды. Ары Москвадан тестированияны эм айнытыуу «Гуманитар технология» арасыны эм Maximum Education федерал билим берген компанияны эксперттери келгендиле. Ала жаш адамлагъа профессионал тестированияны берип, кыйсы ызгъа итинилери болганын ачыкларча амалла этгендиле. Алыкъа сайлау этмегенлеге уа консультация бла болушхандыла. Тюрлю-тюрлю бөлүмлени, кыралда вузланы юслеринден да хапарлагандыла.

Тубешиуде көп шолчула тугъан жерлеринде вузланы сайларгъа суйгенлерин билдиргендиле. КъМКЪУ-ну, КъМКЪАУ-ну, СПО-ну эм бюгюнлюкде республикада билим берген башха вузланы келечилери да ала бла ушакъ этгендиле. Къаллай факультетле болганын, анда окъугъа кыйсы дерслени игирек билерге кереклисин да айтхандыла. Аланы учурденыларына келерге суйген шолчуланы мындан ары да сорууларына жууапла табаргъа амаллары болушгун да билдиргендиле.

Шимал Кавказда белгили предприятияла бла организацияла уа ярмаркагъа кытышханлагъа къаллай ишти жерлери болганын, не бла кюрешгенлерини юсунден да айтхандыла. Мастер-классла кёрюзтүп, чыгарган продукциялары бла шагърейлендиргендиле.

- Быллай тубешиуде шолчу бошай турган жаш адамлагъа иги амалды. Аланы хайыры бла сабийле мындан ары жашауларында кыйсы усталыккыны сайласала иги болушгун кереди, барыргъа суйген вузларыны келечилери бла танышадыла. Тубешиуден сора көп шолчу, абызырамай, профилни сайлап, керекли ЕГЭ-леге хазырланып башлайдыла, аланы жетишимли береди. Быллай ахшы жумушну уа мындан ары да жыл сайын бардыра турургъа умутлуду, - дегенди огъарыда сагъынылган министрствону келечиси Атмырзаланы Амина.

Дагъыда «Проф.ток» ярмарканы чеклеринде шолчула регионда белгили предприятиялагъа экскурсиягъа барлыкъдыла, аланы ишлерин кеси кезлери бла кёрлюкдүле.

Къутхарычула
жандауурлукъгъа
къатышхандыла

Бараз кюн РФ-ни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясыны къуллукчулары «Къан бер да, бир жашауну сакъла!» деген акция кырап бардыргандыла.

Эрттенликден окъуна Къан берген станциягъа 50 чакълы бир адам келген эди. Аланы араларында быллай сууап ишге көп кере кытышып, «Сыйлы донор» деген атны жюрютгенле да болгандыла. Бу акцияны къутхарычула ведомствону 33-жыллыгына жоралагандыла. Саулайда ол кюн 25 литр къан берилгенди.

Бу жумушха башчылыккыны Баш управленияны таматасы Михаил Надежин этгенди. Ол чертгенге кере, арт кезиуде къан керек болган кезиуде аслам туберге тюшгени себепли, ала бу жумушну бардыргъа таукел болган эдиле.

- Акциягъа кытышхан хар адам да, саусузлагъа болуша, аланы тамлагъы кюнлери умутлу болганына туюндуреди, - деп билдиреди ведомствону пресс-службасыны таматасы Кантемир Беров.

Усталаны белгилегендиле

«Каббалкэнерго» предприятияда водительлени арасында усталаны айыруу жаны бла конкурсну эсеплерин чыгаргандыла. Эм иги болургъа итингенлени санында онтёрт бригада бар эди. Аланы ичлеринде районланы, Нальчикде сахар электросетьни эмда подстанцияланы къауумуну, Басханда бла Чегемде коммунал сетьлени келечилери болгандыла, деп билдиргендиле «Каббалкэнергодан».

Эришиуде быллай кесекледен кыралган эдиле: жоллада жорюуде жорукъланы билиу, урунуу кыоруула эмда от туюшу жаны бла кыор-

кыуусузлуккы жалчытыу, улоуну белгиленген маршрут бла сюрюу, жол транспорт болумгъа туюшу, жаралы болгандыла биринчи болушлук берюу.

Алай бла биринчи жерге Зольск районну электросетьлерини къаууму чыкыганды. Экинчиге эмда ючюнчюге уа Прохладна эмда Черек РЭС-лени къауумлары тийишли болгандыла. Дагъыда талай адамны энчи номинациялада белгилегендиле. Аланы эмда сагъынылган къауумланы сыйлы грамотала бла белгилегендиле, кеслерине да саугъала бергендиле.

Жангы жыл жууукълаша келеди. Аны бла байламлы Нальчикде назы терекле сатхан базарла кыралладыла. Республиканы питомнигинде иги кесек терек ёсдюргеникке, назылары асламысы тыш регионладан келтириледиле.

Сёз ючюн, Россельхознадзорну Шимал Кавказны регионла аралы управления-

Назы терекни алгъанда, айырыргъа ашыкъмагъызы

сындан билдиргенлерича, фито-санитар бузукълукъланы ачыкълануу жаны бла «Аргус-фито» системаны хайыры бла мониторинг бардырылганды. Аны чеклеринде Ульяновск областдан келтирилген беш жюз назы карантин сертификатлары бла сатылганы ачыкълан-

ганды. Шагъатлыккы кыгъытла терекчиле аурууладан бла кыурт-кыумурсхадан кыоркыусуз болганын, тийишли тинтиулени ётгенлерин ачыкълалдыла.

Россельхознадзорну управлениясында терекчилени ала туруп эм биринчи сатычудан тийишли кыгъытланы сураргъа

кереклисин эсге саладыла. Андан сора да, болумларына иги эс бурургъа керекди. Терекни бутагын бюкгенде, ийнелери туюше эселе, ол кесилгенли иги кесек заман ётгенди эм иги да бузлагъанды. Аны себепли жылы отууда аллай назы көп сюеллик туюлду. Тамырындан көп болмай юзюлгенни жауу да кыолгъа жагъылады.

Бетни басмагъа ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат, ТЕМУККУЛАНЫ Амина, УЛБАШЛАНЫ Мурат, КУРДАНЛАНЫ Сулейман, КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия хазырлагандыла.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительство

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиниклерин кыоруула жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере
19.00 сагъатда кыол салынады.
20.00 сагъатда кыол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Жангуразланы Нажабат - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2-чи бетле), Ахматланы Люаза (3,10-чу бетле), Бийчеккуланы Жаннета (4,9,11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1435 экз. Заказ № 2804
Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспекти, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru